

ЗАТВЕРДЖЕНО^

Наказ Українського інституту
експертизи сортів рослин

« 28 » червня 2024 р. № 214-02

Директор

Сергій МЕЛЬНИК

ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ № 3
ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ ПЕСТИЦИДАМИ ТА
АГРОХІМІКАТАМИ

в Українському інституті експертизи сортів рослин

Київ – 2024

ЗМІСТ

Інструкція встановлює вимоги з охорони праці під час виконання робіт із пестицидами та агрохімікатами.

1. Загальні положення
2. Вимоги безпеки перед початком роботи
3. Вимоги безпеки під час роботи
4. Вимоги безпеки після закінчення роботи
5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

Пестициди використовують, щоб знищити, регулювати та припинити розвиток шкідливих організмів, які вражають рослин, тварин, людей і пошкоджують матеріальні цінності. Агрохімікати потрібні, щоб підвищити родючість ґрунтів, врожайність сільськогосподарських культур та поліпшити якість рослинницької продукції.

Попри очевидну користь, пестициди й агрохімікати можуть негативно впливати на працівників. Тож на підприємстві необхідно розробити Інструкцію з охорони праці під час виконання робіт із пестицидами та агрохімікатами.

1. Загальні положення

1.1. Дія інструкції поширюється на всі підрозділи Українського інституту експертизи сортів рослин (далі- УІЕСР).

1.2. Інструкція з охорони праці під час виконання робіт із пестицидами та агрохімікатами є нормативним документом, що містить обов'язкові вимоги з охорони праці при виконанні працівниками робіт із транспортування, зберігання, застосування, утилізації та знешкодження пестицидів і агрохімікатів.

1.3. Ця інструкція розроблена відповідно до:

- Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 № 9;
- Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.
- закону України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 № 86/95-ВР;

- Правил охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затверджених наказом Мінсоцполітики від 29.08.2018 № 1240;
- наказу Міністерства охорони здоров'я України про «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» від 03.08.1998 № 1 (ДСП 8.8.1.2.001-98).

1.4. До роботи з пестицидами та агрохімікатами допускаються особи, які пройшли медичний огляд, спеціальну підготовку та мають відповідні посвідчення, допуск та наряд на виконання робіт відповідно до «Порядку одержання допуску (посвідчення) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами», затвердженого постановою КМУ від 18.09.95 № 746.

До виконання роботи з пестицидами і агрохімікатами не допускаються особи віком до 18 років, вагітні жінки, жінки, що годують дітей, особи, які мають протипоказання за станом здоров'я.

1.5. Особи, які працюють із пестицидами й агрохімікатами, а також працівники, що організовують такі роботи, мають проходити навчання раз на три роки за спеціальною програмою. Окрім того, вказані особи проходять щорічну перевірку знань із питань охорони праці.

1.6. Під час виконання роботи на працівника можуть впливати такі небезпечні і шкідливі виробничі фактори, як:

- отруєння пестицидами та агрохімікатами;
- теплові удари та опіки;
- ураження електрострумом;
- інші негативні фактори.

1.7. Працівник повинен:

- керуватися вимогами правил внутрішнього трудового розпорядку, інструкцій з охорони праці, пожежної безпеки та електробезпеки;
- виконувати тільки доручену роботу, не допускати сторонніх осіб на робоче місце, не передоручати свою роботу іншим особам;
- користуватися спецодягом та засобами індивідуального захисту;
- знати місця розташування пунктів для відпочинку та прийому їжі, аптечки, первинних засобів пожежогасіння та вміти користуватися ними;
- знати та вміти надавати домедичну допомогу потерпілому в разі нещасного випадку;
- дотримуватись правил особистої гігієни;
- не приступати і не виконувати роботу у стані алкогольного, наркотичного або медикаментозного сп'яніння, у хворобливому або стомленому стані.

1.8. Працівник забезпечується засобами механізації, спеціальним одягом і спецвзуттям, засобами захисту рук, органів дихання, зору відповідно до вимог законодавства.

1.9. Спецодяг, спецвзуття, рукавиці, рукавички, захисні окуляри, респіратори або протигази підбирають індивідуально. Його закріплюють за кожним працівником на весь період роботи зі шкідливими речовинами.

1.10. Вибір ЗІЗ і контроль за дотриманням правил їх використання забезпечують особи, які відповідають за проведення робіт із цими речовинами.

1.11. Перед вживанням їжі та питтям води в місці для відпочинку й вживання їжі слід вимити руки та обличчя водою з милом та прополоскати рот водою.

1.12. При виконанні робіт з пестицидами і агрохімікатами працівник керується вимогами нормативно-правових актів з охорони праці, цієї інструкції та інших актів законодавства. За їх невиконання працівник несе відповідальність згідно з чинним законодавством.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Перед початком роботи працівники проходять інструктаж на робочому місці щодо заходів безпеки, запобігання забрудненню залишками пестицидів і агрохімікатів продукції, навколишнього середовища, а також із надання домедичної допомоги в разі отруєння, аварії.

2.2. Перш ніж приступати до роботи працівник повинен:

- одягти спецодяг та спецвзуття, упевнившись, що вони не мають пошкоджень;
- перевірити справність засобів індивідуального захисту, що відповідають виду виконуваних робіт (рукавиці, рукавички гумові, захисні окуляри, респіратори чи протигази тощо) та одягти їх. Одяг, взуття та інші засоби індивідуального захисту повинні бути справними та відповідати зросту і розміру;
- з'ясувати у безпосереднього керівника питання щодо характеру, обсягу і місця виконання робіт, особливостей їхньої реалізації, технічного забезпечення і стану використовуваного механізованого обладнання та ін.;
- перевірити наявність та справність засобів механізації для приготування робочих розчинів пестицидів і заправки обприскувачів та переконатися в герметичності трубопроводів і з'єднань, а також фільтрувальних пристроїв у машинах, що будуть використовуватися для приготування відповідних сумішей;

- перевірити наявність і справність транспортерів подачі отрутохімікатів до протруювальної машини, наявність інвентарю для зважування (дозування) пестицидів, а також засобів для знешкодження пестицидів;
- перевірити справність первинних засобів пожежогасіння.

2.3. Слід ознайомтесь із характеристиками пестицидів і агрохімікатів, що будуть вноситись, особливостями їх дії на організм людини.

2.4. Забороняється приступати до роботи для проведення ручних робіт по догляду за рослинами на ділянках, де застосовувались пестициди, з порушенням встановлених гранично допустимих строків виходу людей на оброблені препаратами площі.

3. Вимоги безпеки під час виконання роботи

3.1. Працівники, діяльність яких пов'язана з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами, повинні мати при собі під час виконання роботи допуск, медичну книжку і наряд на виконання такої роботи. Виконання роботи з пестицидами і агрохімікатами особами, які не мають допуску, забороняється.

3.2. Асортимент, засоби, сфера застосування пестицидів, норми, кратність обробок повинні відповідати «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні», затвердженому Міністерством екології та природних ресурсів України 29.12.2000, у редакції від 31.12.2004.

3.3. Обробка рослин та інших об'єктів повинна здійснюватись суворо за показаннями з обов'язковим урахуванням економічної межі шкідливості, ступеню розвитку хвороб рослин і бур'янів, а також прогнозу погоди.

3.4. Всі роботи з пестицидами і протруєним насіннєвим матеріалом обов'язково реєструються в спеціальному журналі.

3.5. Робочі розчини готуються на спеціальних стаціонарних розчинних вузлах (пунктах) із використанням засобів механізації виробничих процесів та під контролем особи, відповідальні за проведення робіт з пестицидами і агрохімікатами.

3.6. На розчинних вузлах використовується апаратура для приготування робочих розчинів, резервуари з водою, баки з герметичними кришками і пристроями для наповнення резервуарів обприскувача. Майданчики розчинних вузлів повинні мати тверде покриття із забезпеченням стоку поверхневих вод в спеціальні бетоновані резервуари.

3.7. Кількість препаратів, які готуються на майданчику, не повинна перевищувати норму одноденного використання.

3.8. На розчинному вузлу також має бути ємність з водою та гашеним вапном.

3.9. Під час заповнення резервуарів обприскувачів слід знаходитись з навітряного боку. При попаданні пестицидів на взуття, одяг і відкриті частини тіла потрібно негайно видалити їх з допомогою ватного тампону та промити вражене місце мильною водою.

3.10. Всі роботи з пестицидами слід проводити в ранні ранкові (до 10) і вечірні (18-22) години при мінімальних висхідних повітряних потоках. Як виняток, допускається проведення обробок у денні години у похмурі та прохолодні дні з температурою навколишнього повітря нижче +10 град. С.

3.11. Необхідно завчасно сповістити населення, власників суміжних сільськогосподарських угідь та об'єктів про місця, строки й методи застосування пестицидів:

- не менше ніж за дві доби — до початку проведення кожного хімічного оброблення;
- за три дні — при використанні авіаційного методу оброблення полів.

3.12. На період робіт з пестицидами у радіусі 200 м від меж ділянок, що обробляються, потрібно встановити попереджувальні написи.

3.13. Зона санітарного розриву від населених пунктів, тваринницьких комплексів, місць проведення ручних робіт по догляду за сільгоспкультурами, водойм і місць відпочинку при цьому має становити:

- не менше ніж 500 м — при вентиляторному обприскуванні;
- не менше ніж 300 м — при штанговому обприскуванні й дощуванні.

3.14. Під час ручної хімічної обробки сільськогосподарських культур потрібно стояти з навітряного боку щоб унеможливити попадання пестицидів у зону дихання працівника. Також слід витримувати встановлену відстань між працівниками та обробляти ділянку в одному напрямку.

3.15. Проведення в подальшому сільськогосподарських робіт на ділянках, де були застосовані пестициди і допуск на них людей дозволяється тільки після закінчення строків, що гарантують їхню безпеку.

3.16. При авіаційних хімічних роботах допуск на право робіт із пестицидами та агрохімікатами, а також медичні книжки повинні мати:

- авіаційні працівники — пілоти, техніки, інженери, мийники;

- працівники замовника — робітники завантажувального майданчика, сигнальніки.

3.17. Заборонено проводити авіаційне оброблення пестицидами всіх груп токсичності сільгоспкультур, лісових та інших угідь, які розташовані ближче ніж:

- 5 км від місця постійного розташування пасік;
- 2 км від рибогосподарських водойм, об'єктів природно-заповідного фонду;
- 1 км від населених пунктів, ферм, а також посівів сільгоспкультур, які вживають у їжу без термічного оброблення (цибуля, кріп, помідори, огірки), садів, виноградників і місць, де виконують інші сільськогосподарські роботи.

3.18. Під час роботи з пестицидами і агрохімікатами забороняється:

- залишати без охорони пестициди і агрохімікати або приготовлені з них робочі розчини;
- відкривати люки і кришки бункерів та резервуарів, які перебувають під тиском;
- допускати сторонніх осіб у місця приготування робочих розчинів і сумішей пестицидів;
- проводити ремонт і регулювання апаратури в механізмах за наявності в них пестицидів;
- носити у кишенях одягу пакети і флакони з пестицидами і агрохімікатами;
- проводити обприскування пестицидами рослин ранцевою апаратурою при швидкості вітру понад 3 м/с;
- готувати розчини пестицидів безпосередньо у полі без засобів механізації;
- захаращувати робоче місце рештками пестицидів та різноманітними відходами продукції;
- використовувати апаратуру та інші прилади хімічного захисту для інших господарських потреб.

3.19. У зоні роботи з пестицидами потрібно обладнати місця для відпочинку та приймання їжі та забезпечити їх бачками з питною водою, рукомийником і медичною аптечкою. Це місце розташовують не ближче ніж за 200 м від межі застосування пестицидів.

3.20. Забруднені пестицидами поверхні та ґрунт після проведення вантажно-розвантажувальних робіт, транспортування, застосування препаратів у складських приміщеннях, торгівельній мережі, медичних та інших закладах, приготування робочих розчинів, заправка апаратури та протруювання насіння, а також апаратура (протруювачі, обприскувачі, сівалки, автотранспортні засоби), тара з-під пестицидів і протруєного насіння, невикористані

робочі розчини, непридатні препарати, промивні стічні води, що містять пестициди, і засоби індивідуального захисту мають бути знешкоджені.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

4.1. Після закінчення роботи невикористані пестициди і агрохімікати повинні бути повернені на склад або передані по акту для застосування в інші господарства.

Залишки пестицидів і агрохімікатів, строк реєстрації яких закінчився, можна використовувати протягом двох років.

4.2. Пестициди й агрохімікати потрібно пакувати та маркувати відповідно до вимог законодавства. Для кожної товарної одиниці має бути рекомендація, як її застосовувати. У документі вказують:

- культури та об'єкти, які можна обробляти пестицидами й агрохімікатами;
- способи, норми та кратність використання;
- строки вичікування (для пестицидів);
- заборону й обмеження на застосування;
- способи та засоби знешкодження пестицидів і агрохімікатів;
- заходи безпеки під час роботи, транспортування і зберігання;
- заходи безпеки під час ліквідації аварійних ситуацій та їхніх наслідків;
- заходи з надання домедичної допомоги в разі отруєння.

4.3. Після завершення роботи необхідно навести лад на робочому місці та скласти інструменти, пристосування і матеріали у відведені для зберігання місця.

4.4. Повідомити керівництво про закінчення роботи та виявлені несправності обладнання і механізмів, нештатні ситуації.

4.5. Зняти спецодяг і спецвзуття, при цьому засоби індивідуального захисту знімають у такому порядку: рукавички, не знімаючи з рук, миють у 5% розчині соди (500 г кальцинованої соди на відро води), промивають їх водою, після чого знімають захисні окуляри та респіратор, спецвзуття, халат, головний убір. Окуляри респіраторів протирають 5% розчином кальцинованої соди; знімають рукавички і миють руки з милом.

4.6. Спецодяг і спецвзуття та засоби індивідуального захисту зберігають в індивідуальних шафах у спеціально виділеному сухому, чистому приміщенні, яке добре провітрюється.

4.7. Заборонено зберігати ЗІЗ в одному приміщенні з пестицидами, відносити їх додому та користуватися ними після роботи.

4.8. У подальшому слід прийняти душ, переодягтися.

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1. Проведення всіх видів робіт з пестицидами і агрохімікатами під час грози, зливи, урагану забороняється.

5.2. У разі порушення цілісності механізмів та обладнання, появі диму, полум'я, виявленні незвичного шуму, загорянні, вибуху ємностей та в інших аварійних ситуаціях слід негайно включити звукову сигналізацію та припинити роботу, вивести працівників із небезпечної зони, доповісти про аварію керівництву, за необхідності викликати підрозділ надзвичайної служби.

5.3. Потрібно зберегти обстановку на місці аварії для проведення розслідування, якщо це не призведе до аварії або травмування інших людей, або зафіксувати обставини на фото (відео).

5.4. До початку виконання роботи бажано визначити на місцевості будівлі та споруди, які можна використати як укриття, або примітити інше найбільш безпечне місце, куди можна сховатись у разі оголошення тривоги чи початку обстрілів.

5.5. При виявленні підозрілого чи вибухонебезпечного предмета роботу потрібно зупинити, людей відвести на безпечну відстань і негайно повідомити про знахідку керівництво.

За можливості необхідно позначити місце знахідки будь-яким підручним предметом, у подальшому слід нікого нікого до неї не підпускати та дочекатись рятувальників, які мають знешкодити небезпечний предмет.

5.6. Якщо стався нещасний випадок, а також при раптовому захворюванні необхідно:

- усунути дію на організм небезпечних та шкідливих факторів, які загрожують здоров'ю і життю потерпілого;
- згідно з інструкцією надати потерпілому домедичну допомогу, а в разі потреби викликати швидку медичну допомогу.

5.7. В усіх випадках необхідно виконувати вказівки керівництва підприємства щодо усунення наслідків аварії.

Провідний фахівець відділу
охорони праці

Олена МИХАЙЛОВА

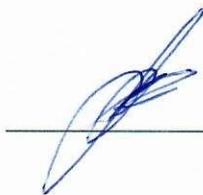
УЗГОДЖЕНО

Завідувач охорони праці

Олександр СТУПНИК

Заст. завідувача відділу
правового забезпечення
та міжнародного співробітництва

Євген БОБОНИЧ